

Co-funded by
the European Union

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ГІДНОСТІ
ДИТИНИ: ПРОТИДІЯ
НАСИЛЬНИЦЬКИМ МЕТОДАМ
ВИХОВАННЯ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

24-25 квітня 2025 року

Одеса

2025

Оргкомітет конференції:

Давиденко В'ячеслав, ректор Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, полковник поліції;

Корнієнко Максим, проректор університету, доктор юридичних наук, професор, полковник поліції;

Беляк Ольга, директор КЗ «Одеський фаховий педагогічний коледж», кандидат педагогічних наук, доцент, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист;

Домброван Наталія Василівна, начальник відділу організації наукової роботи ОДУВС, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції;

Ковальова Олена Володимирівна, професор кафедри адміністративної діяльності поліції, кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник, майор поліції;

Матвєєва Лілія Георгіївна, завідувач кафедри загальноправових дисциплін, доктор юридичних наук, професор, полковник поліції;

Пальшков Костянтин Євгенович, професор кафедри загальноправових дисциплін, кандидат політичних наук, доцент;

Пишна Алла Георгіївна, завідувач кафедри адміністративної діяльності поліції, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції;

Харченко Наталія Михайлівна, практичний психолог, кандидат психологічних наук.

Статті друкуються в авторському варіанті. Оргкомітет дозволив собі лише скорочення статей, які суттєво перевищували запропоновані обсяги.

Забезпечення принципу гідності дитини : протидія насильницьким методам виховання : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 24-25 квітня 2025 р.). – Одеса : ОДУВС, 2025. – 214 с.

Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише авторам і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні орган, що надає гранти, не можуть нести за них відповідальності.

САЙТ КОНФЕРЕНЦІЇ

НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЩОДО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ

КУЧИНСЬКИЙ Євгеній

*курсант 104 навчального взводу факультету підготовки
фахівців для органів досудового розслідування*

Одеського державного університету внутрішніх справ

*Науковий керівник: **ГАЛУНЬКО Віра***

професор кафедри адміністративної

діяльності поліції факультету підготовки фахівців

для підрозділів превентивної діяльності НПУ

Одеського державного університету внутрішніх справ

доктор юридичних наук, професор

Для початку зазначимо, що в Україні сформовано розгалужену систему національного законодавства, завданням якого є забезпечення захисту прав та благополуччя дітей. Цей правовий каркас демонструє прагнення України відповідати міжнародним вимогам, водночас адаптуючись до унікальних національних особливостей та викликів у

сфері захисту неповнолітніх громадян. Конституція України проголошує, що всі діти мають однакові права, незважаючи на їхнє походження або ж факт народження у шлюбі чи поза ним. Законодавство передбачає суворе покарання за будь-які форми насилля та експлуатації дітей. Загальні гарантії захисту прав дитинства також містяться у Основному Законі України.

Зокрема, основою системи захисту дітей в Україні є ЗУ «Про охорону дитинства». Цей ключовий Закон закладає юридичні, соціальні та організаційні принципи захисту дітей на території України. Стаття 1 цього Закону дає визначення дитині відповідно до міжнародних норм. Закон встановлює державний обов'язок щодо гарантування прав дитини на життя, медичне обслуговування, освіту, соціальну підтримку та недоторканність особистості [5]. Тобто, цей Закон дає визначення терміну «дитина», встановлює ключові засади державної стратегії в цій галузі та окреслює відповідальність різних державних установ у контексті забезпечення прав дитини. Зокрема, стаття 10 цього Закону забезпечує кожній дитині право на захист від будь-яких форм знущання та насильства, тоді як стаття 20 передбачає додатковий захист для дітей, котрі зіткнулися зі складними життєвими викликами.

Сімейний кодекс України встановлює ключові аспекти батьківської відповідальності та прав дітей у родині. Зокрема, в ньому прописується зобов'язання батьків турбуватися про благополуччя дитини: її здоров'я, становлення, навчання та повагу до її особистості. Значущим є те, що Сімейний кодекс України категорично забороняє батькам експлуатувати дітей, а також застосовувати до них тілесні покарання чи інші методи впливу, які принижують гідність дитини.

Українське законодавство також розширює сферу захисту дітей через спеціальні закони. ЗУ «Про запобігання та протидію насильству в сім'ї» містить окремі положення щодо забезпечення безпеки дітей від сімейного насильства. Стаття 4 цього закону чітко визначає поняття дітей-свідків домашнього насильства, а також дітей, які стали безпосередніми жертвами такого насильства, поширюючи захист на випадки психологічної шкоди [4]. Закон визначає взаємоузгоджену систему дій, де взаємодіють поліція, служби соціального захисту, медичні установи та освітні заклади, з метою всебічної боротьби з насильством в сім'ї. Також передбачено заборонні приписи та інші види захисту, які можуть бути оперативно застосовані задля гарантування безпеки неповнолітніх. Зазначимо, що «обов'язки щодо дотримання/упровадження даного нормативно-правового акту покладені на підрозділи Національної поліції України» [3].

ЗУ «Про соціальну роботу із сім'ями, дітьми та молоддю» встановлює наріжний камінь для забезпечення соціальної підтримки сімей та дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах. Цей законодавчий акт окреслює ключові засади соціальної роботи, серед яких – відкритість, збереження таємниці особистої інформації, а також добровільна участь, при цьому стаття 7 особливо виділяє соціальні сервіси, призначені для дітей [6]. Закон передбачає формування спеціалізованих соціальних інституцій задля підтримки сімей у кризових ситуаціях та попередження сирітства, що демонструє превентивний підхід до захисту прав дитини. Крім цього, він встановлює правила взаємодії між різними гілками влади, які опікуються питаннями дитячої опіки.

Кримінальний кодекс України визначає юридичні наслідки за злочини, що шкодять дітям, охоплюючи різноманітні статті, які регламентують відповідальність за такі дії. Зокрема, статті 164-169 встановлюють покарання за невиконання батьківських обов'язків, використання праці дітей, а також за торгівлю дітьми. Кодекс передбачає посилені санкції за злочини, вчинені щодо неповнолітніх, що підкреслює особливу вразливість дітей та зобов'язання держави забезпечувати їх захист. Наприклад, стаття 304 стосується залучення неповнолітніх до злочинної діяльності, тоді як стаття 156 визначає кримінальну відповідальність за розбещення неповнолітніх [2].

Варто зазначити, що «на тлі нинішньої воєнної ситуації в Україні питання захисту прав дитини набуває надзвичайної ваги. Це зумовлено як великою кількістю неповнолітніх, що постраждали від збройного конфлікту, так і сумною статистикою незаконного вивезення дітей за межі держави» [1]. Тому попри вагомий фундамент правового захисту, українська система опіки над дітьми стикається з численними викликами на тлі бойових дій. Збройний конфлікт, що триває, породив нові уразливості для дитячого населення, серед яких – переміщення, втрата родинного зв'язку, психологічні травми та зростання ризиків експлуатації. Руїнування інфраструктури блокує доступ до навчання, медичного обслуговування та соціальної підтримки, а надмірне навантаження на ресурси ускладнює забезпечення належної якості надання послуг.

Для подолання наявних труднощів Україні варто здійснити перегляд та вдосконалення законодавчої бази щодо захисту прав дітей, зокрема, розробивши окремі положення, що стосуються дітей у зонах бойових дій. Йдеться про прискорення процедур встановлення опіки над дітьми, які втратили зв'язок з рідними, розширення програм психологічної реабілітації та організацію спеціалізованого навчання

для фахівців, залучених до роботи з дітьми, що зазнали впливу конфлікту. Погоджуємось з думкою, що критично важливо розробити та ухвалити ЗУ «Про Радника – уповноваженого Президента України з прав дитини». Цей документ має визначити правовий статус та забезпечити гарантії ефективного функціонування цієї посади. Крім того, для досягнення максимального захисту та повної реалізації прав дитини, доцільно розглянути можливість створення мережі регіональних Уповноважених з прав дитини [1].

Нещодавні зміни в національному законодавстві, спрямовані на посилення захисту дітей, зосереджені на розбудові всеосяжного правового базису. Воно має на меті реагувати на виклики, як усталені, так і новоявлені, для безпеки та добробуту дитини. Серед вдосконалень – посилення законодавства, що стосується порушення прав дітей в інтернеті, оновлення алгоритмів виявлення випадків жорстокого поводження та реагування на них, а також формування надійніших систем спостереження за дітьми, які потребують особливої уваги.

На наше переконання, законодавство також можна вдосконалити, запровадивши більш деталізовані протоколи для виявлення та надання допомоги дітям, які постраждали від насильства, спричиненого війною, або стали жертвами торгівлі людьми. Окрім цього, варто формалізувати за допомогою нормативно-правових актів співпрацю між військовими підрозділами та службами, що опікуються захистом дітей, аби забезпечити першочергову увагу до прав дітей навіть в епіцентрах активних бойових дій. Це може передбачати розробку єдиних стандартних оперативних процедур щодо евакуації дітей з небезпечних місць та організації возз'єднання розлучених сімей.

Також Україна може розглянути можливість внесення тимчасових змін до чинних процедур, враховуючи реалії воєнного стану, наприклад, спрощені вимоги до документів для отримання послуг, у випадку втрати офіційних паперів через вимушене переселення, а також посилені заходи захисту персональних даних особливо вразливих дітей. Окремі положення можуть бути передбачені для дітей з інвалідністю, які стикаються з додатковими труднощами у конфліктних ситуаціях і можуть потребувати спеціалізованої підтримки. Крім того, оновлена правова база має враховувати важливість залучення самих дітей до процесу ухвалення рішень, що стосуються їхнього життя. Це відобразатиме підхід до захисту дітей, що ґрунтується на правах дитини, збалансовуючи безпеку з повагою до особистої свободи та гідності.

Отже, хоча Україна заклала надійний фундамент нормативно-правових актів для охорони дітей, сучасний воєнний стан вимагає гнучких рішень, щоб кожна дитина, особливо ті, хто зазнав впливу війни, мав змогу отримати необхідний захист і допомогу. Усуваючи ці недоліки та відповідаючи на виклики, Україна здатна посилити свою систему захисту дітей навіть у важких умовах воєнного часу, показуючи непохитну відданість захисту прав і благополуччя своїх громадян, незважаючи на надзвичайні обставини, з якими стикається країна.

Література:

1. Костишин Е. І., Шевців Ю. О. Інституційно-правовий механізм захисту дітей в Україні в умовах воєнного стану. *Публічне управління та соціальна робота*. 2023. № 1. С. 29-36.

2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001, № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 17.03.2025).

3. Могильний О. С. Впровадження міжнародних стандартів протидії домашньому насильству щодо дітей до сучасного українського законодавства. Актуальні проблеми ювенальної деліктології: Матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару (ДДУВС, 05.11.2021). 2021. С. 148-151.

4. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017, № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 17.03.2025).

5. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001, № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 16.03.2025).

6. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю: Закон України від 21.06.2001, № 2558-III. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text> (дата звернення: 17.03.2025).

Наукове видання

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ГІДНОСТІ ДИТИНИ: ПРОТИДІЯ НАСИЛЬНИЦЬКИМ МЕТОДАМ ВИХОВАННЯ

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

24-25 квітня 2025 року

Підп. до друку 24.06.2027" . Формат 60x84/16.
Друк" . Папір офсетний. Гарнітура Times.
Ум.-друк. арк. 14,7. Обл.-вид. арк. 15.2.
Наклад 60 прим.

Надруковано з готового оригінал-макет 0
Редакційно-видавничий відділ
Одеського державного університету внутрішніх справ
м. Одеса, вул. Успенська,1,
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДП № 3507 від 25.06.2009